

ביקורת ספרים

נגד שוללי הלאומיות היהודית

טוביה פרלינג (עורך), "תשובה לעמית פוסט-ציוני", ידיעות אחרונות – ספרי חמד, תל-אביב, 2003, 587 עמ'.

ברור מן העטיפה, הוא שגם לכותבים עצמם אין תשובה ניצחת, לא מגומגמות, לאלה שעוטפים את רצונם בחיטולה של מדינת ישראל כביתו הלאומי של העם היהודי, באידיאולוגיות ניאורליבראליות, פסבדו-חברתיות, הדוגלות-כביכול ברב-תרבותיות מעוקרת מכל יסוד של לאומיות-יהודית. וזאת לטובת נאראטיב פלשתיני המבקש לעצמו "שטחים" נקיים מיהודים כדי להקים שם מדינה מוסלמית נוספת.

שלמה אהרונוסון מגדיר את "תורתם" כך: "...הפוסט-ציונות פירושה שלילת הלאומיות היהודית, ביטול קשריו לארץ או הטלת ספק מהותי בלגיטימיות שלהם. הקיצונים שבפוסט-ציונים מציגים את הציונות כתופעה שלידה בחטא, שעבר זמנה, שעתידה מאחוריה..." (עמ' 379).

אמירות מן הסוג הזה, ודומות להן, נולדו בקרב חוגים שונים – אם כי לא מעט אחזו בהן גם לפני היותה של המדינה היהודית לעובדה מוגמרת – בעיקר לאחר מלחמת ששת הימים. לא רבים זוכרים את הימים שקדמו למלחמה הזאת, אבל את תוצאותיה מכירים הכל: צה"ל כבש את כל השטח שבין קווי הפסקת האש, שנקבעו ב-

לא צריך לקרוא את אסופת המאמרים שערך ד"ר טוביה פרלינג, כדי לדעת שחזונם של ראשי התנועה הציונית שהוליד את המדינה היהודית היה לצנינים בעיניהם של אינטלקטואלים ממחנה השמאל, שנשארו, למעשה, בימים האלה ללא בשורה מדינית של ממש. מן השלום שהבטיח להם יאסר ערפאת בהסכמי אוסלו הם כבר התייאשו. עתה מדברים ב"מחנה השלום" רק על גדר הפרדה ועל נסיגה חד-צדדית מן "השטחים", על מדינה רב-תרבותית שתבוא במקום המדינה היהודית (עם זכויות של מיעוט לאומי לפלשתינים אזרחי מדינת ישראל) ועל הבטחה להקמת מדינה היפר-לאומית לפלשתינים ביהודה ובשומרון ובחבל עזה לאחר שיסולקו משם כל היהודים.

שולמית אלוני, שרת חינוך לשעבר בממשלתו של יצחק רבין, ועמי אילון, ראש השב"כ לשעבר, עושים זאת טוב לא פחות מהוגי-דעות שונים, שעיימם מבקשים להתעמת-כביכול כותבי התשובות הציוניות-לכאורה בספר, שעל עטיפתו מופיע ציור/צילום של שקים, כשכותרתו היא: "אדמת קודש למכירה". מן הציור/צילום לא ברור מי מוכר למי ולאיזה צורך. מה שברור, או צריך להיות

"הנאראטיב הפלשתיני" ועם תביעותיהם של הערבים שאותם הוביל עוד חאג' אמין אל חוסייני, המופתי של ירושלים, איש סודו של אדולף היטלר. אילן פפה, שאליו מתייחסים רוב הכותבים בספר בהרבה חרדת-קודש, מוכן היה, לא אחת, לרמוס אירועים היסטוריים כמו השואה, וליתן להם פרשנות מעוותת, מרושעת עד להחריד, עד כדי כפירה בעצם התקיימותה. דרישתו, "לבטל" את זהותה היהודית של מדינת ישראל לטובת חברה רב-תרבותית, פירושה למעשה, מדינה אחת לעם הפלשתיני, נקייה מיהודים, ועוד מדינה אחת, שתהיה "מדינת כל אזרחיה", שהרב-תרבותיות שלה תשמש אבן יסוד של שיטת המימשל שלה.

נסים קלדרון, אחד מן המשיבים לפוסט-ציונים, וביניהם גם חברו למאבקים נגד "הכיבוש הישראלי", עדי אופיר, מנסה להסביר: "...הפוסט-ציונות, אומרים, היא הכרה בריבוי התרבויות של הישראלים, שכן ערבים אינם יכולים לקבל את הציונות, ובלי מכנה משותף בלתי-ציוני - אומרים - לא תהיה בחברה הישראלית דמוקראטיה... פוסט-ציונות משמעותה ביטול חוק השבות... זאת אומרת: פוסט-ציוני אומר לערבים בישראל שהם יקרים לו כל כך שכדי לחיות לצדם הוא מוכן לעקור הרים (קרי: לבטל את חוק השבות...)". (עמ' 218).

בפועל, המחלוקת, כך נדמה, בין אופיר, הפוסט-ציוני האולטימטיבי, לבין קלדרון, המשיב לו בספר, היא כיצד יש "למכור" את הסחורה הפוסט-ציונית ליהודים. אופיר מציע ליהודים היושבים

1948, ומאז מחזיקה ישראל בכל השטח שמן הים לנהר על תושביו הערבים. "הקו הירוק" המקודש היה כלא היה. ארץ-ישראל המערבית, כיחידה גיאוגרפית אחת, קמה והייתה לעובדה מוגמרת.

יש, כמובן, לא מעטים הרואים במלחמת ששת הימים את אבי-אבות כל האסונות שהתוגשו על המזרח התיכון מאז הקונגרס הציוני הראשון ב-1897, תוך שהם מתעלמים מכך שמאבק הערבים בהתיישבות היהודית בארץ ישראל לא התחיל ב-1967 וגם לא ב-1948. מי שמוביל כרגע את המאבק הזה, בהרבה תחכום, הם הפוסט-ציונים המתעטפים בסיסמאות שנשמעות לאוזניים תמימות כקריאות לגיטימיות, כמו לחדול מן השליטה ב"עם אחר" (קרי: בערבים המתגוררים ביהודה ובשומרון); או לסגת ל"קו הירוק" כדי לשמור-כביכול על יהודייה של מדינת ישראל. אולם מי שמאזין גם למדקדקים בקרב הפוסט-ציונים שומע קריאות מרחיקות לכת הרבה יותר. יש ביניהם כאלה, המתקראים "היסטוריונים חדשים" כמו: תום שגב, אילן פפה, משה צימרמן, עדי אופיר ואחרים, הפוסלים כל שליטה של יהודים על ערבים בכל מקום בארץ-ישראל. בעיניהם, עצם קיומה של מדינה יהודית, על כל שטח שהוא, בחטא יסודי. במקומה, הם היו רוצים לראות, כקודמיהם ערב הקמתה של מדינת ישראל, מדינה רב-תרבותית, או רב-לאומית, שבה הערבים תוזרים להיות רוב, כפי שהם היו ערב "גירושם" ב-1948.

הפוסט-ציונים מזדהים טוטאלית עם

"הפוסט-ציונות היא פוליטיקה בלי קוטב אוטופי", כותב נסים קלדרון, כשהוא בעצם מתכוון לכך שאם יודעים להציג את המרכולת האנטי-ציונית כשהיא עטופה בחזון אוטופי, כמו שעשה, בזמנו, שמעון פרס, כשדיבר על "מזרח תיכון חדש", או כמו שעושה יוסי ביילין, כיום, שמדבר על נסיגה לקווי 1967, כדי לשמור על הרוב היהודי במדינת ישראל, אז יש סיכוי שביום מן הימים אפשר יהיה להמשיך בדרך המלך לקראת ביטולה המלא של הישות היהודית (כמו שרוצים כל הפוסט-ציונים).

מילכוד רובינשטיין

למילכוד דומה נכנס גם אמנון רובינשטיין בספרו "ישראל ומשפחת העמים" (בהוצאת שוקן. הספר נכתב ביחד עם אלכסנדר יעקובסון). מן הראיון שנעשה עמו ב"מעריב" (12.9.2003) עם צאת ספרו עולה, שאמנון רובינשטיין אינו כופר בלגיטימיות של המדינה היהודית, ובצורך בהתקיימותה כדי לשמור על מיקלט בטוח ליהודים מפני האנטישמיות הגואה, אבל יחד עם זאת הוא רוצה בפינוי "השטחים" לטובת הקמת מדינה "פלשתינית" נקייה מיהודים (שתממש את "זכות השיבה" בשלב הראשון, לכל "המגורשים" לתוך שטחה) ובמתן זכויות מיעוט לאומי לערבים המתגוררים בתחומי מדינת ישראל. מדינת ישראל לשיטתו, תהפך למדינה דו-לאומית, שבה ליהודים יש עדיין רוב, בעוד שהמדינה "הפלשתינית" תהיה בעלת גוון אחד.

כאן לוותר, לא פחות, על לאומיותם, למעשה להתנער מעצם הרעיון של קיום מדינה יהודית על כל המשתמע מכך. קלדרון "חושש" שזו הצעה מרחיקת לכת. אבל בסה"כ שניהם רוצים, כנראה, אותו הדבר: זכות הגדרה עצמית לפלשתינים – אבל לא ליהודים. המחלוקת ביניהם היא על טאקטיקה – לא על האסטרטגיה הכוללת; הקמת מדינה "פלשתינית" עם "זכות שיבה" של כל "המגורשים" בידי הציונים. מדינת ישראל, לעומת זאת, צריכה לוותר על חוק השבות שלה בדרך להתפרקות מן המרכיבים הלאומיים שהיו נר לרגלי אבות הציונות.

קלדרון אינו תמים כמו חברו – ולכן הוא חושש שאין להצעה מנותצת סולידאריות-יהודית כזו, לפי שעה, כל סיכוי לזכות בתמיכה מאסיווית בבחירות. לדעתו, היהודים עדיין צריכים את האתוס הציוני כדי לשמור על כבודם החברתי, על חובתם כלפי עברם – ולמעשה על המסגרת האחת והיחידה המלכדת אותם. הוא משמש בעצם מעין-בבואה לכל מחנה השמאל שמסתכל ימינה ושמאלה – ומוצא את עצמו מבלבל, מתקשקש עם עצמו ומנסה להסביר לקוראיו מדוע לאנשים כמוהו אין, בפועל, אופק מדיני אמיתי. הרצון לנתץ את התנועה הציונית, או את השאיפה של היהודים למדינה משלהם, שבה הם מהווים רוב מכריע ושאותה הם מנהלים, אינו יכול לשמש, כשלעצמו, "אג'נדה" פוליטית. על הפוסט-ציונים הוא מקונן רק בגלל שאין הם יודעים לעטוף את רעיונותיהם הניהיליסטיים בעטיפה מושכת.

מאיך גיסא, כמי שרואים את עצמם כממשיכי דרכה של התנועה הציונית מן המאה שעברה, בוחנים את העובדות שלא מתוך זווית ראייה פוליטית הנגזרת מתוך השקפת עולם מאוד קונקרטי. עם עובדות אפשר "לשחק", ולמעשה כל אחד יכול לעשות בהן שימוש לביסוס רעיונותיו הפוליטיים-האידיאולוגיים. התנועה הציונית שהיתה ועודנה תנועתו הלאומית של העם היהודי, קיימה, למעשה, את מה שהיא הבטיחה בעבר למאמינים בדרכה: הקמת בית לאומי לעם היהודי; זאת, כפתרון למצוקות הקיומיות של היהודים בגולה. לא רבים האמינו, למרבה הצער, ב"פתרון הציוני" בתחילת הדרך, אולם בעקבות השואה הנוראה שהתרגשה על היהודים מידי הנאצים ומשפתי הפעולה עימם בקרב העמים האחרים, ברור לרוב המכריע של היהודים, הן אלה שמתגוררים בארץ-ישראל והן אלה שמתגוררים במדינות אחרות, שרק בזכותה של מדינת ישראל האיום הפיזי על היהודים אינו דומה למה שהיה בעבר. המדקדקים רואים בתנועה הציונית צורך קיומי גם כיום. ברור להם, שתפקידה לא תמו; בעיקר, אם עוקבים אחר עלייתה האנטישמיות שמוסויות, בחוגים מסוימים, כאנטי-ישראליות, או כתמיכה גרידא בסבלו של "העם הפלשתיני". יצחק שמיר, ראש הממשלה לשעבר, סבור ש"הציונות עשתה, ועוד תעשה, לגאולת העם היהודי מכליה" ("שיחות עם יצחק שמיר", עמ' 60).

הפוסט-ציונים רואים, כמובן, בתנועה הציונית את שורש כל הדע שמתרחש במזרח התיכון. במחנה השמאל דוגלים

במובנים רבים אני מעדיף את האינטגרטי של פוסט-ציוני כמו ברוך קימרלינג, שעליו עוד ידובר להלן, על פני הדור-פרצופיות של אמנון רובינשטיין. תנועה לאומית, כמו הציונות, איננה יכולה להיות גם צודקת, גם ליבראלית וגם מתחשבת בזכויות של אחרים. צריך לשים את הדברים על השולחן באומץ וביושר. בארץ-ישראל נמצאת כיום ישות לאומית אחת. מי שמבקש להקים עוד אחת, מטעמים של "צדק היסטורי לערבים", גוזר, למעשה, כליה על זו שהוקמה, בכוח החלטות בינלאומיות, לפני חמישים-וחמש שנים. במובן זה יש לפוסט-ציונים יתרון על הדור-פרצופיות של "מחנה השמאל הציוני", המתייפוף, המתחסד, זה שאבותיו דווקא מילאו את מצוותיה של התנועה הציונית בכל מאוּד: או שמקימים על כל השטח ישות מדינית אחת, דו-לאומית, אזרחית, לא-יהודית בהגדרתה, כדרישת הראדיקאלים שבין הפוסט-ציונים, או שהולכים לשיטתם של אלה שרוצים בריבונותה של המדינה היהודית עד לירדן. מי שמבקש ללכת בדרך ביניים, כמו אמנון רובינשטיין, של הקמת "מדינה פלשתינית" ביהודה ובשומרון ובחבל עזה ומתן זכויות של מיעוט לאומי לערבים בתוך מדינת ישראל, תוך גירושם של כל היהודים מן "השטחים", צריך לדעת שהוא גוזר כליה על המדינה היהודית.

הוויכוח כיום אינו סב על עובדות היסטוריות במובן המקובל של ביטוי זה, שכן לא "ההיסטוריונים החדשים", או ה"פוסט-ציונים", מחד גיסא, ולא המתיישבים היהודים ביהודה ובשומרון,

של אוטונומיה למגזרים שונים, מהלך שיש להשלימו, לא פחות, בשינוי סמלי המדינה, כמו הדגל וההמנון, כדי שיבטאו את האוכלוסייה על כל מגזריה, גם את האזרחים הערבים. הוא דואה במדינה היהודית משהו שצריך לעבור מן העולם – ולדידו אין "כיבוש טוב", זה שאירע ב-1948, ו"כיבוש רע", זה שהתרחש ב-1967.

פוסט-ציוני מימין

ישראל ברטל (עמ' 318) מתעמת עם פוסט-ציוני מן ימין, יורם חזוני, אף הוא מן המשיבים, בתורו, לפוסט-ציונים. תחילה הוא מציג את דבריה של אניטה שפירא על תופעת "ההיסטוריונים החדשים", כפי שהיא מצאה את ביטוייה במסתה "פוליטיקה וזיכרון קולקטיבי" שראתה אור בעקבות כנס מדעי שנערך ב-1994: "...אין מציאות אובייקטיבית, אלא כפי שהיא מצטיירת בעיני המתבונן. לפיכך, אי אפשר לדבר על עובדות מוחלטות, קל וחומר על אמת היסטורית... עמדה זו נועדה לשמש תשתית להכשרת חזרתה של האידיאולוגיה להיסטוריוגרפיה: לכל היסטוריון יש אג'נדה פוליטית, גלויה או סמויה, לכן הגישה האידיאולוגית בניתוח החומר ההיסטורי היא לגיטימית. לפי גרסה זו ההיסטוריה היא נאראטיב, כלומר סיפור שהמציאו ההיסטוריונים מתוך הצרכים האידיאולוגיים שלהם. המסקנה מכך היא, שאין סיפר שהוא אמין יותר מאחר, שכן כל סיפר נועד לקדם מטרות פוליטיות של מחברו או של קבוצת האינטרס שהוא מייצג..."

בפינוי יהודים ביהודה ובשומרון, אבל לא מבינים שלא הערבים ולא הפוסט-ציונים רואים הבדל של ממש בין כיבושי 1948 לבין כיבושי 1967; למעשה, רוב קיבוצי "השומר הצעיר" יושבים על חורבותיהם של כפרים ערביים, בעוד שאף לא ישוב יהודי אחד ביהודה ובשומרון, או בחבל עזה, נבנה על כפר שיושביו גורשו ממנו.

דניאל גוטוויין, במאמרו בספר, מנסה ליישב בין שני הקטבים: אמונה אלו, מצד אחד, וברוך קימרלינג, מן הצד האחר. אמונה אלו קובעת במאמרה ("דיעות אחרונות", 29.9.1999) כך: "צודקות כל הטענות החוזרות ועולות בזמן האחרון, ואשר לפיהן הגילויים שמניחים ההיסטוריונים לפתחה של הישות הישראלית... הם גילויים קשים עד מזעזעים. סיפור הקמתה של מדינת ישראל הוא אכן הרבה יותר נחמד והרבה יותר ידידותי למשתמש בגרסתו המפא"יניקית הרשמית המוכרת משכבר הימים... מצד שני, הגירסה של ההיסטוריונים החדשים היא הגירסה האמיתית... טענותיהם של מתנגדי ההיסטוריונים החדשים... לא ממש מובנות... אם לנו הארץ, אין לנו ברירה אלא להילחם עליה כשצריך, ולגרש ממנה את מי שצריך, ואין לנו ברירה אלא להכיר בטרואגדיה שגרמנו לאחרים... ובכל זאת אין בה כדי לערער את אמונתנו בצדקת דרכנו ואת ביטחוננו על הארץ..."

ברוך קימרלינג דורש, לעומת זאת, בספרו "קץ שלטון האחוּסלים" (2001) להפוך את מדינת ישראל לדמוקראטיה הסדרית רב-תרבותית, שמתירה רמות

היהודים" ולא "מדינה יהודית". אבל העובדות הן חד משמעיות. לא רק בהכרזה על הקמת המדינה, הלוא הוא המסמך המכונן שלה, יש התייחסות אל בנימין זאב הרצל כאל "הוגה חזון המדינה היהודית"; גם בכתבים מאוחרים הרבה יותר יש התייחסות אל המושג "מדינה יהודית" ולא אל סתם מדינה שבה יש ליהודים רוב זמני.

בסופו של דבר, קובע חזוני (עמ' 351), מותקיים בקרב חוגים מסויימים, פוסט-ציוניים, מאמץ אידיאולוגי מתמשך להביא לדה-לגיטימציה של רעיון המדינה היהודית כרעיון המכונן של מדינת ישראל. זאת מערכה לעקור את אידיאל המדינה היהודית מן המסורת המדינית הישראלית, ולשם כך "גויס" גם הוגה רעיון המדינה היהודית: "הרצל גם מחוייב היה חד-משמעית להקמתה של מדינה שתהיה יהודית במהותה: לא מדינה בעלת רוב יהודי דמוגרפי בלבד, כי אם גם יהודית בחוקתה, במטרותיה ובמוסדותיה, וכן בקשריה עם העם היהודי ועם הדת היהודית".... (עמ' 352).

מי שקורא את הספר, מבין מתוך התשובות ל"עמית הפוסט-ציוני", בעיקר מתוך דבריו של יורם חזוני, עד כמה תהיה קשה בעתיד המערכה על לבם של היהודים בכל העולם. משיחי השקר אינם מתכוונים להניח להם. בשורות השוא, כמו אלה שנשאו באמתחתם הווי אוסלו, תגענה בגלים בלתי פוסקים. רק נחישות אמיתית ואמונה ברעיון הציוני יוכלו לעמוד בפני כל אלה.

ד"ר חיים משגב

לאחר הדברים האלה, לא נותר לישראל ברטל אלא לקבוע שספרו של יורם חזוני הוא סוג של מקארתיזם תרבותי המבקש להגדיר מחדש את טיבה של המדינה היהודית תוך שלילה מוחלטת של המרכיבים האוניברסאליים של התנועה הציונית. כפי שברטל רואה את הדברים, יורם חזוני מתעמת, למעשה, עם התנועה הציונית כולה, ולא רק עם הפוסט-ציונים, בניסיון ליצור "מדינה יהודית" שגבה אל העולם, מן הסוג שחילונים, אולי, לא יוכלו לגור בה. דא עקא, יורם חזוני עצמו מנסה להסביר בספר (עמ' 329) על שום מה הוא כה כועס – ובעיקר על מי. תחילה הוא מבקש לסלק מעל דרכו את הוויכוח סביב לשאלה אם מדינת ישראל היא מדינה יהודית או מדינת היהודים. ההבדלים הם, כנראה, לא סמאנטיים, שכן בהכרזה על הקמת מדינת ישראל חוזר המושג "מדינה יהודית" לא פחות מחמש פעמים. בסופו של דבר קובעים החותמים על מגילת העצמאות, שהם מכריזים על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת ישראל. גם חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, מדבר על עיגון ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. הפוסט-ציונים היותר מובהקים, אלה שרואים בציונות המתנחלת בכל חלקי ארץ-ישראל "מכשול לשלום", כמו שולמית אלוני, משה צימרמן ועמוס עוז, מבקשים להראות, כחלק מן "המשחק בעובדות" שתכליתו לשרת השקפת עולם ניאור-חילונית – שבנימין זאב הרצל הכתיר, למעשה, את ספרו בשם "מדינת